

Vaiko teisių gynėjai atkreipia dėmesį, kad kalba, kurią vaikas girdi šeimoje ar viešojoje erdvėje, formuoja augančio vaiko požiūrį į gyvenimą, reiškinius, veikia jo elgesį. Kalba vaikui yra ne tik informacijos perdavimo būdas - per žodžius vaikas jaučia, kuria savo santykį su aplinka. Moksliškai patvirtinta, jog vaiko smegenų vystymasis ir vaiko žodinė aplinka yra susiję.

Tad kaip tėvams, globėjams ugdyti savo vaikų sąmoningą ir jautrią kalbą, empatiją, gebėjimą priimti skirtingomis fizinėmis ar asmeninėmis savybėmis pasižyminčius žmones, galima išgirsti vaiko teisių gynėjų [diskusijoje](#). Išvalgomis svarbia tema dalijasi žinoma kalbininkė, Vilniaus universiteto profesorė Loreta Vaicekauskienė ir vaiko teisių gynėja psichologė Giedrė Starkevičiūtė bei socialinio projekto „Kalba kojinių“ iniciatorės seserys Neda Elena ir Nikita Marija Šalugaitės.

Nikita Marija Šalugaitė: „Vaikai neturėtų vieni kitus skaudinti žodžiu iš „d“ raidės

Jauniausia diskusijos dalyvė 15-metė Nikita Marija Šalugaitė sako turinti begalę įvairiausių svajonių, visgi svarbiausia iš visų – padėti visuomenei geriau pažinti ir priimti žmones kaip ji – pasižyminčius kitoniškumu. Mergina pripažįsta, kad jai nemalonu, kai girdi, kaip vaikai vieni kitus skaudina žodžiu „daunas“. Nikita Marija turi Dauno sindromą, todėl šis išsireiškimas jautrus pačiai ir jos artimiesiems.

Apie save ji daugiausiai pasakoja „Instagram“ paskyroje, čia su mergina šiuo metu pažindinasi jau per 13 tūkst. sekėjų.

Paauglė yra linksma ir smalsi, kaip dauguma jaunų žmonių. Nuo mažens ji lanko gimnastiką, dalyvauja varžybose ir net yra pasipuošusi aukso medaliu pasaulio žmonių su Dauno sindromu sportinės gimnastikos čempionate. Nikita Marija atvirauja, jog labai mėgsta bendrauti, o ypač džiaugiasi, kai gatvėje ar kokiame renginyje būna atpažinta ir gali gyvai pasikalbėti su savo sekėjais.

„Ar pasitaiko, kai su manimi kalba nemandagiai? Kartais. Kartais ir aš pasakau netinkamai ir mano draugai. Bet labiausiai nenoriu girdėti žodžio iš „d“ raidės“, – neslepia moksleivė.

Neda Elena Šalugaitė: „Įvairių žmonių pažinimas ir turtina, ir keičia mūsų kalbą“

„Kaip žmogų gali skaudinti vienas koks nors žodis, gal ir man būtų sunku suprasti, jeigu neturėčiau sesers. Noriu pastebėti, jog iš pykčio pavadinęs ką nors „daunu“, tu skleidi stereotipą, kad visi žmonės su Dauno sindromu yra kažkokie menkesni už kitus, kvaili – tai klaidingas požiūris“, – kalba Neda Elena, vyresnioji Nikitos Marijos sesuo.

Neda Elena pastebi ir dar vieną kraštutinumą: nežinant, kaip elgtis ar kalbėti šalia kokių nors išskirtinumu pasižyminčio žmogaus, kartais žmonės pasirenka apskritai nekalbėti su juo.

„Aš laikausi tokios nuomonės: jau geriau suklysk, gal aš pati klysciau, jeigu nebūčiau asmeniškai susijusi su šia tema, su mielu noru padėsiu suprasti, kaip yra, ir kitą kartą tu žinosi. Tad geriau kalbėti drąsiai ir nebijoti būti pataisytam, negu iš viso nustumti į šalį tą, kas nepatogu ar neaišku“, – pataria mergina, skirianti daug laiko įvairiems socialiniams projektams. Vienas iš jų – „Kalba kojines“. Juo siekiama ugdyti toleranciją kitoniškumui ir mažinti išankstines nuostatas apie žmones su Dauno sindromu.

Neda Elena diskusijoje skatina visus stebinčius pokalbį būti smalsiems ir žingeidiems. Pasak merginos, skirtingų žmonių pažinimas sparčiau keis ir mūsų žodyną, padės atrasti tinkamus žodžius ir empatiškai pajusti galinčius įskaudinti – mūsų kalba graži ir turtinga.

Loreta Vaicekauskienė: „Svarbu suprasti, jog visi esame skirtingi, o skirtumai – normalu“

Diskusijoje svarstoma, kada tokie žodžiai kaip „daunas“, „psichas“, „normalus“ ir pan. apibūdinant žmones iš viso nebus vartojami.

„Man atrodo, kad šito pasiekti vien tvarkomis ir taisyklėmis nėra paprasta. Apie ką viešai turime kalbėti – tai, jog pirmiausia yra mintis, tik paskui tariame žodį. Tad reikšmingi pokyčiai visuomenėje vyksta tik suvokus ir priėmus – esame skirtingi, žmonių skirtumai yra normalu“, – įsitikinusi L. Vaicekauskienė.

Jaunimo kalbą tyrinėjanti mokslininkė diskusijoje pastebi, jog vaiko žodyną įprastai formuoja namų aplinka, mažesnieji savaime perima vyresnių brolių ar seserų kalbą, o ypač įsimena vadinamuosius „tabu“ žodžius – jie gali išsprūsti ir tėvams. Mažiukai, anot kalbininkės, tokius žodžius tiesiog „nusičiumpa“ ir sunkiai paleidžia.

„Gerai, kad jaunimo kalba savotiškai „išaugama“, nes tam tikrų išsireiškimų ar net keiksmažodžių tavo situacijai ar tapatybei patvirtinti kažkuriuo metu tiesiog nebereikia. Apskritai esu linkusi manyti, kad diduma žmonių yra geros valios. Visgi, kada prieš sakant žodį, tariant skiemenį, įgusime atidžiai pasižiūrėti į žmogų – dar laukia ilgas procesas, todėl kartais visai pravartu išdrįsti garsiai pasakyti: pažiūrėkite, alio, jūsų žodžiai žeidžia žmogų“, – vaizdžiai kalba L. Vaicekauskienė.

Giedrė Starkevičiūtė: „Žmonės, kuriems reikia pagalbos, dažnai pamena vaikystės

nuoskaudas“

Vaiko teisių gynėjos ir psichologės Giedrės Starkevičiūtės nuomone, bet kokio amžiaus žmogui svarbus jam adresuotas epitetas, palyginimas, bet jautriausiai gali paveikti vaiką iki šešerių metų amžiaus – turi įtakos vaiko tapatumui, savęs vertinimui, emocinei būsenai. Tad, pasak G. Starkevičiūtės, pravartu kontroliuoti, kas ir koku tonu kalbama su vaiku – neatsakingai mesteltą frazę iš žmogaus atminties vėliau sunku bus ištrinti.

Kai žodinė vaiko aplinka teigiama, vaikas girdi palaikančius žodžius, tai skatina vaiko raidą, padeda pasiekti geresnius rezultatus moksle ir pan. Žodinis smurtas vaikystėje – didina riziką atsirasti nerimo ir depresijos simptomams ar kitiems emociniams, elgesio sunkumams paauglystėje.

Vaiko teisių gynėja diskusijoje atkreipia dėmesį, jog derėtų sąmoningai mokytis kasdieniuose santykiuose vartoti pozityvią kalbą, kuri vaiką ugdo, didina jo pasitikėjimą savimi. Pavyzdžiui, pastabą vaikui „koks tu jautruolis“, puikiai galima pakeisti šia – „šauunu, kad esi jautrus“. Tada vaikas išmoks, jog jausmai svarbūs, o juos rodyti yra tinkama. O dažną pastabą „tu visada ginčijiesi“ pakeitę į „man svarbu, kad išgirstume vienas kitą ir pabandytume suprasti“, santykiyje su vaiku tikrai pasieksime daugiau.

„Kai tenka padėti su sunkumais susidūrusioms šeimoms ir aiškinuosi, iš kur kilo jų emociniai sunkumai, dažnai žmonės pasakoja apie vaikystėje patirtas nuoskaudas. Žiūrint iš šono, tos situacijos ar žodžiai neatrodo tokie reikšmingi asmenybės raidai, savęs suvokimui, bet iš tiesų, pasirodo – labai svarbūs konkrečiam žmogui. Man jautri ir sąmoninga kalba – tolygu“, – kalba vaiko teisių gynėja.

Kas padės ugdyti vaiko jautrią ir sąmoningą kalbą?

- **Vaikui svarbu pažinti žmones su skirtumais.** Skirtingų žmonių pažinimas ir priėmimas keis vaiko žodyną.
- **Vaiko žodynas susidėlioja šeimoje.** Vaikas perima tėvų ir vyresnių brolių ar seserų kalbą ir „tabu“ žodžius.
- **Emocinę žodžio galią vaikas supranta anksti.** Jau ikimokyklinio amžiaus vaikas gali suprasti, kokie žodžiai žeidžia kitą, vertėtų aptarti šią temą.
- **Padės vaiko empatijos ugdymas.** Pravartu kalbėti su vaiku apie jausmus, tai padės jam geriau suprasti ir kitą.
- **Svarbu išdrįsti pasakyti pastabą.** Kai žodis žeidžia, derėtų nenuitylėti, pasakyti – gal taip elgiamasi iš nežinojimo.

Kilus klausimų, kviečiame žiūrėti [Vaiko teisių TV](#) arba konsultuotis su vaiko teisių gynėjais skambinant nemokamu tel. 0 800 10 800, taip pat galima rašyti žinutę interneto svetainėje vaikoteises.lrv.lt esančiame pokalbių laukelyje. Pranešti apie vaiko teisių pažeidimą galima artimiausiame vaiko teisių apsaugos skyriuje, užpildant formą Tarnybos interneto svetainėje arba skambinant Skubiosios pagalbos tarnybų ryšio numeriu 112.

